

Május 26.-án, pénteken délelőtt 10 órakor telefonon felhívott dr. Puskás István vármegyei főjegyző ur és közölte azt, hogy vitéz Endre László államtitkár urtól rövid írásbeli utasítást kapott, amelyben a következők foglaltatnak:

"Május 31-ig ki kell jelölni a zsidók és a nemzsidók részére átadandó lakásokat. Tehát legyenek zsidó-házak és nemzsidó-házak. Ezeket a házakat kell kijelölni.

A kijelölésnél azt kell alapul venni, hogy olyan házakba kerüljenek a zsidók, ahol a lakók többsége zsidó, ezenkívül a háztulajdonos is zsidó és fordítva.

Lehetőleg figyelembe kell venni a háztulajdonosok érdekét is, tehát keresztények keresztény háztulajdonos házaiba legyenek beköltöztetve.

A nemzsidók részére olcsóbéru lakásokat kell kijelölni.

A zsidóknak a kijelölést követő 24 óra alatt kell kiköltözniük. A nemzsidóknak a kijelölést követő 30 nap alatt, tehát június 30-ig kell elhagyniuk a zsidók részére kijelölt lakásokat.

A kijelölést Szentmiklósi tanácsnokkal kelle egyetértve megcsinálni."

1

Előadó-ír.

Miniszter Ur!

A székesfőváros társadalompolitikai ügyosztályának vezetőjét 1944. május 26.-án, pénteken délelőtt 10 órakor telefonon felhívta dr. Puskás István vármegyei főjegyző és közölte azt, hogy vitéz Endre László államtitkár urtól rövid írásbeli utasítást kapott, amelyben a következők foglaltatnak:

"Május 31-ig ki kell jelölni a zsidók és a nemzsidók részére átadandó lakásokat. Tehát legyenek zsidó-házak és nemzsidó-házak. Ezeket a házakat kell kijelölni.-

A kijelölésnél azt kell alapulvenni, hogy olyan házakba kerüljenek a zsidók, ahol a lakók többsége zsidó, ezenkívül a háztulajdonos is zsidó és fordítva.-

Lehetőleg figyelembe kell venni a háztulajdonosok érdekét is, tehát keresztények keresztény háztulajdonos házaiba legyenek beköltöztetve.

A nemzsidók részére olcsóbéru lakásokat kell kijelölni.

A zsidóknak a kijelölést követő 24 óra alatt kell kiköltözniük. A nemzsidóknak a kijelölést követő 30 nap alatt, tehát június 30-ig kell elhagyniuk a zsidók részére kijelölt lakásokat.-

A kijelölést Szentmiklósi tanácsnokkal kell egyetértve megcsinálni."

vitéz J a r o s s A n d o r
m.kir.belfigyminiszter urnak,

/.

Ugyanaznap délelőtt a belügyminiszterium lakásosztályán értekezlet volt, amelyen a zsidók lakásának és lakóhelyének kijelölése ügyében készült polgármesteri felterjesztés alapján tárgyalásra kerültek mindazok a kérdések, amelyek eldöntése a végrehajtás elrendelése előtt a szervezés és lebonyolítás szempontjából elengedhetetlenül szükséges.-

Május ~~1944~~¹⁹⁴⁵ május 30-án tájékoztam az illetékes tanácsnok jelentése alapján az ügy állásáról, amikor is távbeszélőn nyomban érintkezésbe léptem dr. vitéz Endre László államtitkár urral, aki a zsidók kiköltésére a fentiek szerint meghatározott időpontot június 10-ig meghosszabbította.-

A belügyminiszteriumban május 25.-én tartott értekezleten megállapított munkabeosztásnak megfelelően a székesfőváros elkészítette azokat az adatszolgáltatási ivateket, amelyek a házak lakásainak, illetve a bérlőknek összeírásához és ennek alapján minden egyes ház keresztény, vagy zsidó jellegének elbírálásához és megállapításához szükségesek.

Ez a munka az eddigi tervezetnek megfelelően folyamatban van, a vonatkozó falragaszokat még ma kiragasztjuk, az adatszolgáltatási ivateket pedig holnap, június 1.-én, minden egyes háztulajdonos kezébe kézbesítik, a kitöltött ivateket pedig június 2-án és az esetleg következő napokon fogják a házakból összeszedni.

A székesfőváros statisztikai hivatala kellő felkészültséggel várja, hogy a beérkező adatszolgáltatási ivateket a döntéshez szükséges adatok alapján csoportosítsa.-

Ennek megtörténte után fog a székesfőváros polgármestere a Budapest területén lévő mintegy 36 ezer épületre vonatkozóan egyenként rendelkezni olyan irányban, hogy azok nemzsidók,

vagy zsidók által lakható házak legyenek-e.-

Ennek a nagy munkának a felelősségteljes és lelkiismeretes elvégzéséhez a legmegerőltetőbb munkamenet mellett is,előreláthatóan legalább egy hét szükséges,igy tehát ez legkorábban június 10-ig lesz befejezhető. Ekkor kerülhet tehát majd sor a vonatkozó polgármesteri rendeletek kibocsátására,amelyeket minden egyes háztulajdonosnak ki kell kézbesíteni.-

Mindaddig,amig ezek a rendeletek ki nem adatnak, az átköltözködés nem kezdődhetik meg,mert egyelőre legfeljebb annyit lehet tudni,hogy a főutvonalakon lévő házakból a zsidóknak ki kell költözniük,azonban,hogy melyek lesznek azok a zsidók által lakható házak,ahová átköltözködhetnek, ez csak akkor lesz ^{megtudható} ~~kijelölhető~~,ha a beérkezett adatok feldolgozása után polgármesteri rendelet a zsidó házakat kijelölte.-

Ezek szerint tehát a zsidók kiköltöztetése június 10-ig ugylátom nem lesz befejezhető.-

A zsidóknak az általuk tovább nem lakható házakból való kiköltözése és e lakások butorzatának elszállítása után történhetik majd meg az ilyképpen megürülő lakásokba a nemzsidók beköltöztetése.-

A mai lehetőségek között nagy nehézséggel fog járni a zsidók butorainak elszállítása,ha pedig ezt végrehajtani nem tudják, hely hiányában az általuk hátrahagyott butorok hatósági elraktározása.-

A székesfőváros ezt esetleg úgy gondolja megoldhatónak,
^{hogy} a zsidók által visszahagyott butorok egy-egy, általuk kiürített lakásba hordassanak össze,ekkor is felmerül azonban pl. az a kérdés,hogy a m.kir.pénzügyigazgatóságnak a leltározással nem lesz-

nek-e nehézségei, vagy pl. az, hogy az ilyképpen raktározásra használt lakások lakbérét ki fizesse.-

Még nagyobb nehézséget fog okozni, sőt a mai viszonyok között szinte leküzdhetetlen feladat lesz azsidók részére kijelölt házakban lakó keresztényeknek a zsidók által elhagyott lakásokba való átköltöztetése. Nem tekintve azt, hogy már most is hallottam olyan kijelentésekről, hogy keresztény lakók nem lesznek hajlandók eddigi lakásukat elhagyni akkor sem, ha az illető ház zsidók részére jelöltetik ki, mert sem a költözködéssel járó, sem a zsidók által elhagyott lakások kitatarozásával és fertőtlenítésével járó költségeket viselni nem tudják, még a legjobb akarat mellett is lehetetlen lesz rövid idő alatt a költözködéshez szükséges munkaerőkhöz és eszközökhöz ilyen nagy tömegben hozzájutni.-

Egy-egy lófogatu, vagy éppen géperejű fuvart szerezni a mai időkben rendkívül nehéz, igen nagy anyagi áldozatot igényel, a költözködéshez és a lakás tatarozáshoz szükséges szakmunkások pedig alig állnak rendelkezésre.-

Kérem tehát Miniszter Urat, hogy az átköltöztetés időpontjának meghatározásánál sziveskedjék ezeket a szempontokat figyelembe venni, annál inkább, mert meggyőződésem, hogy még a leggonoszabb, legkörültekintőbb és hosszú időre elhúzódó végrehajtás mellett is tömérdek zavar, panasz és elégedetlenség várható mindazon keresztény lakosok részéről, akik zsidó-házakból átköltözni kényyszerülnek.-

Ezt a sok nehézséget és elégedetlenséget semmiesetre sem szabad tehát azzal még fokozni, hogy az átköltözködés idő-

pontját olyan rövidre szabjuk, ami a keresztény polgárságot megoldhatatlan feladat elé állítja.-

A polgármester jelentése szerint a székesfőváros illetékes ügyosztályának vezetője az 1944. május 10-én tartott minisztertanácson személyesen meghallgattatván, a miniszterelnök ur kérdésére jelentette, hogy az átköltözködések végrehajtásához előreláthatóan legalább három hónap szükséges. A miniszterelnök ur és a minisztertanács ezt a jelentést ellenvetés nélkül tudomásul vette.-

Mind ezek alapján a magam részéről azt kérem, hogy ha csak erre egyéb szempontok lehetőséget adnak, méltóztassék

1/ a zsidók kiköltöztetését három részletben engedélyezni, úgy hogy az első hónapban a főutvonalakról, a következő hónapban a többi házból költözzenek ki, a harmadik hónapban pedig a keresztények által a zsidóknak kijelölt házakban kiürített lakásokat foglalhassák el.-

2/ A keresztények kiköltöztetése tekintetében pedig elvileg helyeslem a székesfőváros polgármesterének azt a javaslatát, hogy a zsidók kiköltöztetése után az általuk elhagyott lakások kibérlése szabadíttassék fel, vagyis először a zsidóházból kiköltözni kényyszerülő nemzsidók, majd ha azok már elhelyezkedtek, más nemzsidók is a keresztény házakban zsidók által kiürített lakásokat hatósági kijelölés nélkül szabadon kibérelhessék, az eddigi bérleti feltételek mellett.-

Ez a rendelkezés módot fog adni arra, hogy minden nemzsidó az életviszonyainak és igényeinek legjobban megfelelő lakást bérelhesse ki, jelentősen le fogja fokozni azt a feszültséget, ami az eddigi lakásuk elhagyása folytán a nemzsidókban is

érthetően keletkezik, végül a kérdés ilyen megoldása lesz képes csak elejét venni annak a politikailag káros közhangulatnak, ami a kényszerköltözködés erőltetett, gyors lebonyolítása következtében egészen bizonyosan felmerülne, éppen ama keresztények körében, akiken ezekkel az intézkedésekkel segíteni akarunk.-

Magam is rajta leszek és állandóan figyelemmel fogom kísérni, hogy a székesfőváros közigazgatása az ügy lebonyolítását az adott eszközök és lehetőségek legteljesebb kihasználásával, peronyi késedelem nélkül intézze, ismétlem azonban, ha az átköltözködére kellő időt nem szabunk, ez olyan zavart fog okozni és olyan leküzdhetetlen nehézségeket fog támasztani, amiért a politikai felelősséget nem vállalhatom.-

Budapest, 1944. május 31.

főpolgármester.

7

Budapest Főváros Levéltára

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
FŐPOLGÁRMESTERE

1944MAY31 001108

Előzetes...

Faint, mostly illegible text, possibly a list or report.

8

Bpesti 1. számú
Állami Levéltár

Bizalmas!

Tárgy: A zsidó lakók
összeköltöztetése.

Biz. 323
44

Polgármester Ur !

A zsidók összeköltöztetése ügyében, a Székesfőváros és a Belügyminisztérium között folyó tárgyalások alapján, szükségesnek tartottam, hogy az ide 1138/1944 fpm. szám alatt csatolt felterjesztéssel forduljak a n. kir. belügyminiszter urhoz,

V. 31.-én este a belügyminiszter urnak a felterjesztésben foglaltakat előadtam. A miniszter ur arra utasított, hogy E n d r e László államtitkár urral lépjek érintkezésbe. A mai napon az államtitkár ur tudomásul vette, hogy az 146.739/1944 IX. száma polgármesteri intézkedés alapján, a székesfőváros adminisztrációja a legnagyobb erőfeszítés mellett is, csak június hó 10.-én lesz abban a helyzetben, hogy teljes képet adhasson, mely házak minősülnek zsidó, vagy nem zsidó házaknak. Az államtitkár ur közölte velem, hogy szeretné, ha 10.-e előtt is ebben az ügyben a 10.-e után követendő lépésekről megbeszélés történék.

Június 11.-én már megjelöltetnének sárga csillaggal azok a házak, amelyek zsidóknak minősülnek. Elégés egy papíros falragasz, amelyen a sárga csillagon kívül, fel kellene tüntetni, hogy, a falragaszoknak megsértése, vagy eltávolítása, büntetendő cselekmény stb. Az államtitkár ur közölte azt is, hogy a zsidóknak az átköltözésére igen rövid terminust kíván adni, minthogy pedig butoraikat nem igen fogják tudni magukkal vinni, a süritett új lakrészekbe az át-

!/.

Budapest székesfőváros Polgármesterének.

HELYBEN.

Budapesti 1. számú
Állami Levéltár

költözésnek technikai akadályai alig les nek. A hátramaradó butorokat, az elhagyott lakás egyik helyiségében kell elhelyezni, a visszamaradó butorok és egyéb tárgyak leltározásáról a Pénzügyigazgatóság kell, hogy gondoskodjék.

Kereletenkint kis léptékű térképeken fel kellene tüntetni, hogy az egyes házakban hány zsidó lakik.

A fő utvonalakat nem kell kiürítettetni, de lehetőség szerint a fő utvonalakon a zsidó házakat inkább csökkenteni kell.

Az átköltözésnek rendészeti okokból, egy kerületi körzeten belül kell megtörténnie.

A keresztények átköltöztetése későbbre marad, csak arról kellene legfeljebb gondoskodni, hogy azok a keresztények, akik zsidó házakban laknak, átmenetileg, ideiglenesen máshol is elhelyezést találjanak.

Felkérem Polgármester urat, legyen szives velem közölni, ha esetleg már június 10.-e előtt a most folyó összeírás alapján olyan adatok birtokában van, amelyeknek alapján a további lépésekről összehívandó belügyminisztériumi értekezlet már megtartható lenne. Az értekezletre az államtitkár ur meg kívánja hívni a Pénzügyminisztériumot, a rendőrfőkapitányt, a Polgármestert, az illetékes fővárosi ügyosztály előadóját, a tisztifőorvost és a Főpolgármestert.

Továbbá azért is közöltem az előadottakat, hogy a szükséges előintézkedéseket módjában álljon megtenni.

Felkérem Polgármester urat, hogy ezt az ügyet szigorúan bizalmasan kezelje.

Budapest, 1944 június 1.-én.

Főpolgármester.

10

(983/944. fm)

Előadói ív

Biz. 3 2 3 . szám
19 44

Előszám: 1108/1944.

Együttal elintézett számok:

„BIZALMAS!”

A kiadói utasításon kívül a kezelőhivatalnak adott egyéb utasítások:

Tárgy:

A zsidó lakók összeköltöztetése.

/ á t i r a t /

/ lásd bent. /

K! Átirat Budapest székesfőváros Polgármesteréhez.

AA

AA

<p>Kiadóba érkezett:</p> <p>Bpesti 1. Számú Állami Levéltár</p>	<p>Letisztázta:</p> <p>124 —— 44</p>	<p>Összegegyeztette:</p>	<p>Kiadta:</p> <p>944. június 2</p> <p><i>[Signature]</i></p>
--	--	--------------------------	---